

Oversiktsdokumentene på fylkes- og kommunenivå

– hva bør de inneholde og hvordan bør de best utformes?

Pål Fossland Moa

Seniorrådgiver

Trøndelag fylkeskommune

Avdeling Kultur og folkehelse

Seksjon folkehelse, idrett og frivillighet

Føringene i lov- og forskrift

Kapittel 4. Fylkeskommunens ansvar

§ 20. Fylkeskommunens ansvar for folkehelsearbeid

Fylkeskommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler som fylkeskommunen er tillagt. Dette skal skje gjennom regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting og tiltak som kan møte fylkets folkehelseutfordringer, jf. § 21 annet ledd.

Fylkeskommunen skal understøtte folkehelsearbeidet i kommunene, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a. Fylkeskommunen skal være pådriver for og samordne folkehelsearbeidet i fylket, for eksempel gjennom partnerskap.

§ 21. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i fylket

Fylkeskommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i fylket og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

- opplysninger som statlige helsemyndigheter gjør tilgjengelig etter § 25,
- relevant kunnskap fra kommunene, tannhelsetjenesten og andre deler av fylkeskommunens virksomhet med betydning for folkehelsen.

Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i fylket, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Fylkeskommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Oversikten over fylkeskommunens folkehelseutfordringer etter annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med fylkeskommunens planstrategi. En drøfting av disse utfordringene bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 7-1.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til fylkeskommunens oversikt, herunder om plikt til å gjennomføre befolkningsundersøkelser, og om innholdet i og gjennomføringen av slike undersøkelser i fylket.

§ 20: understøtte folkehelsearbeidet i kommunene, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a

Kapittel 2. Kommunens ansvar

§ 4. Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivare tatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

§ 5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen

Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

- opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a,
- kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 og
- kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.

Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen og årsaksforhold. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til kommunens oversikt.

§ 6. Mål og planlegging

Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av disse utfordringene bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven § 10-1, ta hensyn til folkehelseutfordringene og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor, jf. § 5 annet ledd.

§ 7. Folkehelseiltak

Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer. Tiltak knyttet til oppvekst- og levekårforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk.

Kommunen skal gi informasjon, råd og veiledning om hva den enkelte selv og befolkningen kan gjøre for å forebygge sykdom.

§ 5: Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

- opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20 og 25,**
- kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 og**
- kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.**

§ 21: skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i fylket og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne
Oversikten skal blant annet baseres på:

- opplysninger som statlige helsemyndigheter gjør tilgjengelig etter § 25,***
- relevant kunnskap fra kommunene, tannhelsetjenesten og andre deler av fylkeskommunens virksomhet med betydning for folkehelsen.**

(*Folkehelseinstituttet skal gjøre tilgjengelig opplysninger som grunnlag for kommunenes og fylkeskommunenes oversikter etter §§ 5 og 21).

Vårt utgangspunkt ved oppstart revidering: Kan vi i TRFK lage et oversiktsdokumentet som både svarer ut føringen i §21 og som samtidig er et godt bidrag til svare ut føringen i §20?

Forskrift om oversikt over folkehelsen

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder:

- kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med oversikt etter folkehelseloven § 5 og § 21 og
- Folkehelseinstituttets arbeid med å gjøre tilgjengelig opplysninger etter folkehelseloven § 25 annet ledd.

0 Endret ved forskrift 18 des 2015 nr. 1740 (i kraft 1 jan 2016).

§ 3. Krav til oversiktens innhold

Oversikten skal omfatte opplysninger om og vurderinger av:

- befolknings sammensetning
- oppvekst- og levekårsforhold
- fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø
- skader og ulykker
- helserelatert atferd og
- helsetilstand.

Med oppvekst- og levekårsforhold menes for eksempel økonomiske vilkår, bo- og arbeidsforhold og utdanningsforhold. Med helserelatert atferd menes for eksempel fysisk aktivitet, ernæring, bruk av tobakk og rusmidler.

Oversikten skal inneholde faglige vurderinger av årsaksforhold og konsekvenser og identifisere ressurser og folkehelseutfordringer lokalt og regionalt. Kommunen og fylkeskommunen skal være særlig oppmerksomme på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. I kommuner der det er grunn til å anta at det foreligger spesielle folkehelseutfordringer for den samiske befolkning, skal disse vurderes.

§ 4. Løpende oversiktsarbeid

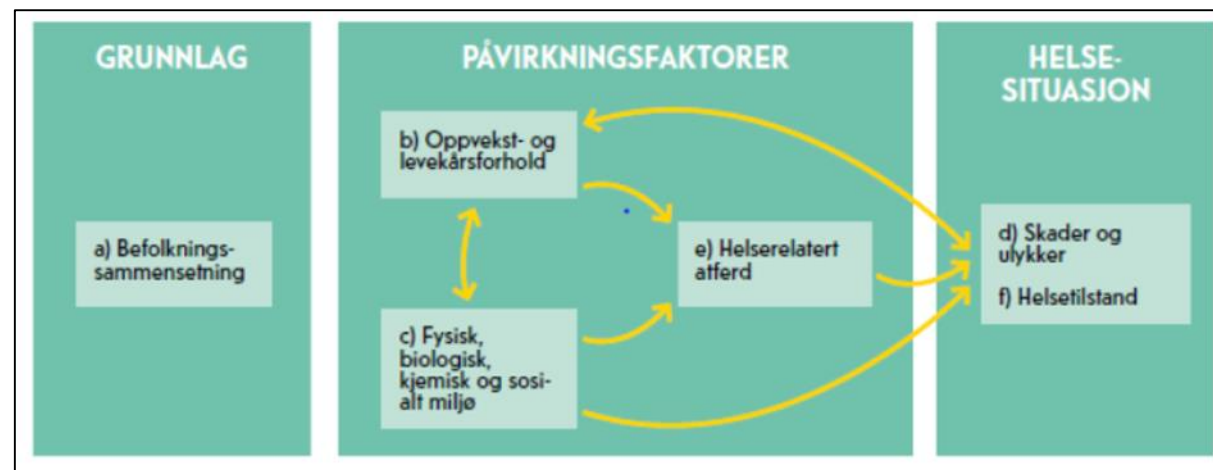
Kommuner og fylkeskommuner skal løpende ha oversikt over folkehelsen. Den løpende oversikten skal dokumenteres på hensiktsmessig måte som en del av ordinær virksomhet.

§ 5. Krav om oversiktsdokument hvert fjerde år

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide et samlet oversiktsdokument hvert fjerde år som skal ligge til grunn for det langsiktige folkehelsearbeidet. Oversiktsdokumentet skal foreligge ved oppstart av arbeidet med planstrategi etter plan- og bygningsloven § 7-1 og § 10-1. Oversiktsdokumentet skal ikke inneholde opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 1.

Kommunen skal samarbeide og utveksle informasjon med fylkeskommunen i arbeidet med oversiktsdokumentet. Fylkeskommunen skal understøtte kommunene, samarbeide og utveksle informasjon med kommunene i arbeidet med sitt oversiktsdokument.

Føringer ang. **innhold** i forskriftens § 3 (likt for FK og kommunene)

Ingen føringer ang. **utforming** utover at *oversikten skal være skriftlig* (lovens § 21 og § 5), og at *den løpende oversikten skal dokumenteres på hensiktsmessig måte som en del av ordinær virksomhet* (forskriftens § 4).

Krav om oversiktsdokument hvert fjerde år (forskriftens § 5).

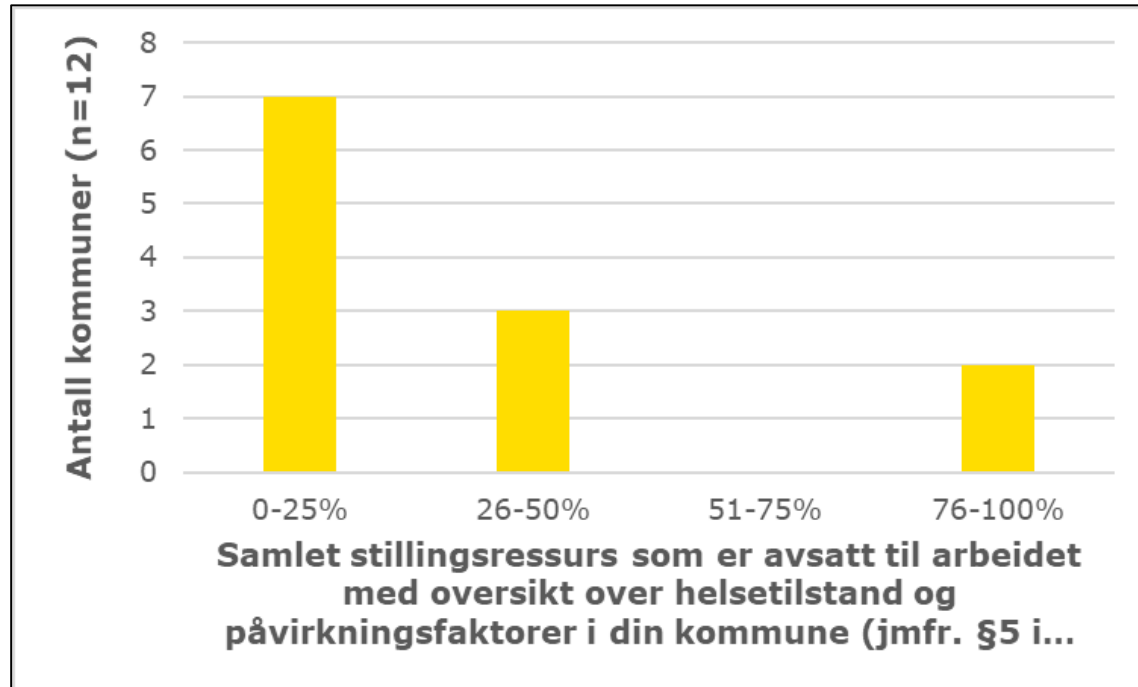
Hvordan bør vi i TRFK utforme vårt «dokument» for at det best mulig skal kunne oppfylle den tosidige ambisjonen etter §§ 20 og 21 i loven?

Spørreundersøkelsen gjennomført for å få konkrete innspill fra dere i kommunene i forhold til dette

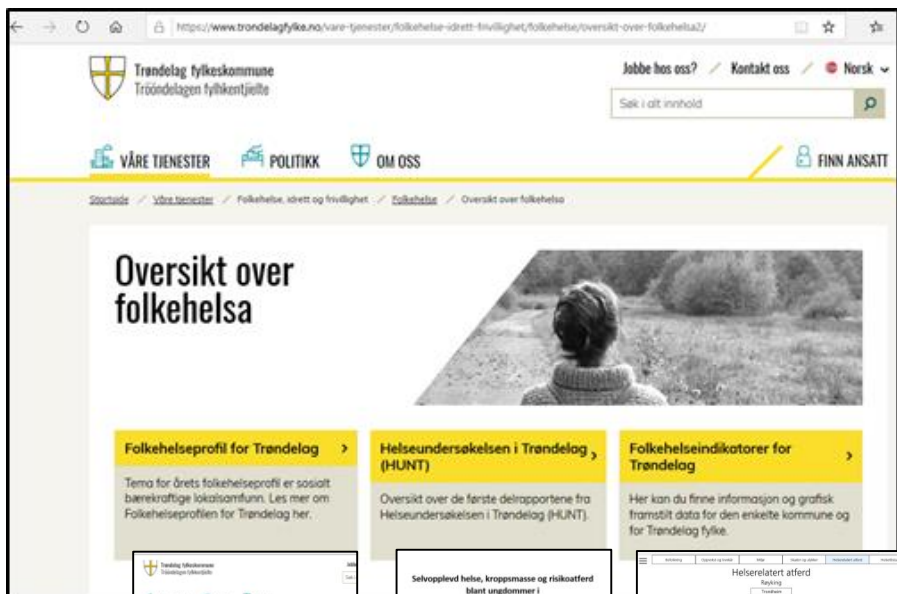

Maks antall svar på enkeltspørsmål i spørreundersøkelsen = 14 (svarprosent på 37)

Tre svar fra kommuner mindre enn 5000 innbyggere, ni fra mellom 5000 og 15000 og to flere enn 15000.

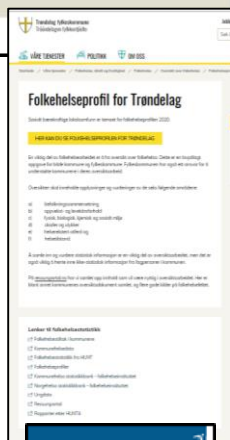
Om kommunal bruk av dagens nettløsning hos oss i TRFK

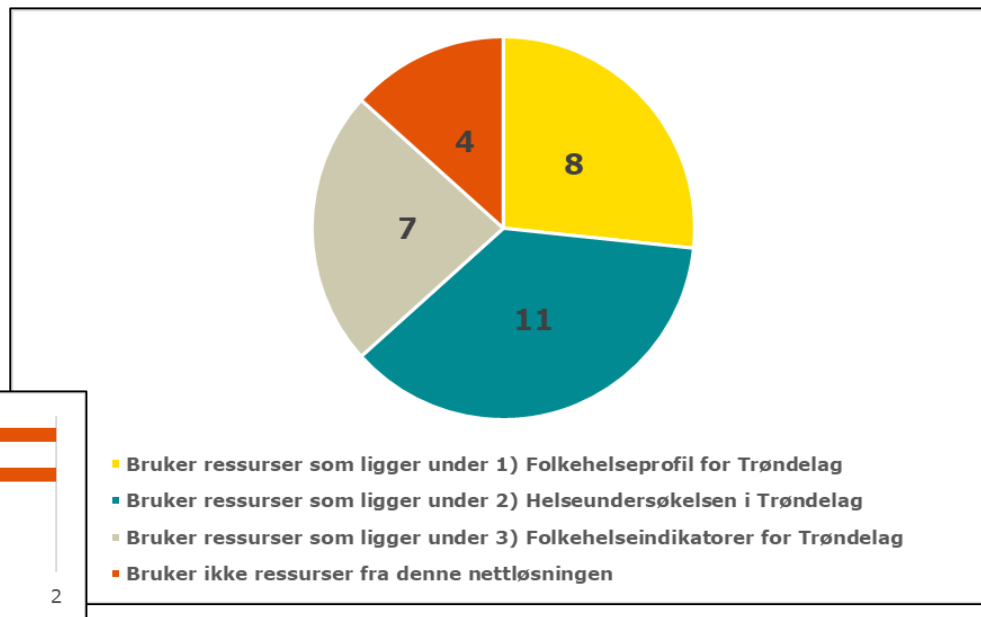
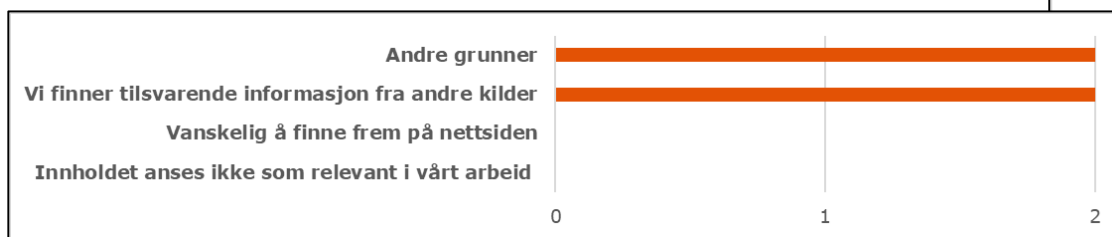
TRFK's folkehelsearbeid er i dag primært synliggjort gjennom vår nettside <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/folkehelse-idrett-frivillighet/folkehelse/>. Den delen som konkret går på oversiktsarbeidet er herifra lenket videre til <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/folkehelse-idrett-frivillighet/folkehelse/oversikt-over-folkehelsa2/> («Oversikt over folkehelsa», se bilde under). Videre herifra er nettløsningen inndelt i de tre delene:

- 1) Folkehelseprofil for Trøndelag,
- 2) Helseundersøkelsen i Trøndelag, og
- 3) Folkehelseindikatorer for Trøndelag

3. Bruker du/dere i kommunene per i dag ressurser som ligger i en eller flere av disse delene 1) – 3) knyttet til denne nettsiden, i deres arbeid med det kommunale oversiktsdokumentet per i dag? *Flere avkryssninger er mulig*

4. Hvis nei på spørsmål 3 (over): Hvorfor bruker dere ikke ressurser fra denne nettløsningen i deres arbeid med det kommunale oversiktsdokumentet? *Flere avkryssninger er mulig.*

- Bruker ressurser som ligger under 1) Folkehelseprofil for Trøndelag
- Bruker ressurser som ligger under 2) Helseundersøkelsen i Trøndelag
- Bruker ressurser som ligger under 3) Folkehelseindikatorer for Trøndelag
- Bruker ikke ressurser fra denne nettløsningen

Om tilgjengelige data/statistikker i dagens nettløsning

Trøndelag fylkeskommune
Trøndelagen fylkeskjette

Jobbe hos oss? / Kontakt oss / Norsk

Søk i ditt innhold

VÅRE TJENESTER / POLITIKK / OM OSS / FINN ANSATT

Oversikt over folkehelsa

Folkehelseprofil for Trøndelag
Temu for årets folkehelseprofil er sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Les mer om Folkehelseprofilen for Trøndelag her.

Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT)
Oversikt over de første delrapportene fra Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT).

Folkehelseindikatorer for Trøndelag
Her kan du finne informasjon og grafisk framstilt data for den enkelte kommune og for Trøndelag fylke.

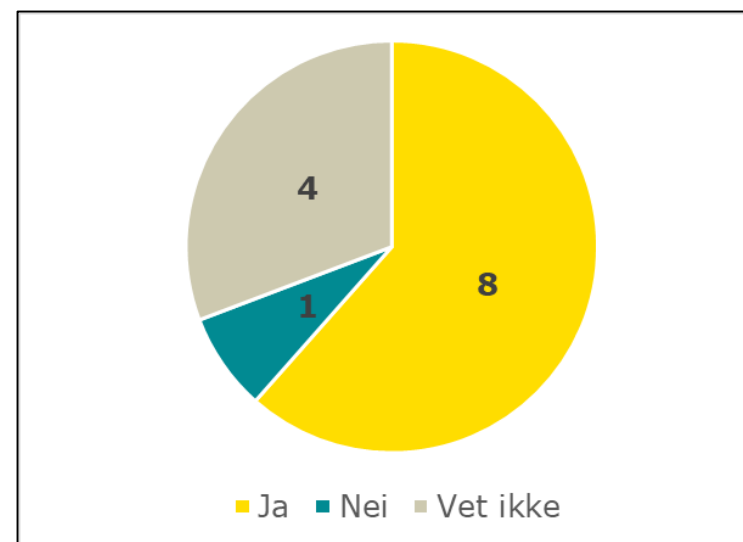
Folkehelseprofil for Trøndelag
Sjå den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag.

Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT)
Sjå den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag.

Helseindikatorer for Trøndelag
Sjå den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag. Sjå også den årlige rapporten om folkehelse i Trøndelag.

Alle tre delene på denne nettsiden gir tilgang til ulike data/statistikk. Delen Folkehelseprofil for Trøndelag har bl.a. utover en lenke til selve profilen også en lenkesamling til andre eksterne statistikker (bl.a. fra FHI og Ungdata). I delen om Helseundersøkelsen i Trøndelag finnes lenker til sentrale HUNT-rapporter, mens under Folkehelseindikatorer for Trøndelag er en del statistikk fra FHI grafisk fremstilt ved hjelp av programmet Power BI.

5. Opplever du/dere i kommunen at de data/statistikker som her er presentert i gjeldende nettløsning fra TRFK-folkehelse, representerer et godt egnet utvalg av oversikter/variabler dere ønsker tilgang til i arbeidet med de kommunale «oversiktsdokumentene»?

6. Hvis nei på spørsmål 5 (over): Konkrete data/statistikker som ønskes tilgjengeliggjort gjennom TRFK's nettløsning i fremtiden?

- I eksempel på folkehelseindikatorer vil man også se endringer over tid, ikke bare på et gitt tidspunkt som er vist på noen indikatorer. Det ser heller ikke ut som at statistikken er slått sammen for nye kommuner (fra 1.1.2020), og da ble det lite hensiktsmessig å bruke tall og statistikk fra denne siden. Da oppleves kommunehelsas statistikkbank, tall fra SSB og sammenslåtte data for ungdomdata bedre å bruke.
- Jeg benytter en del fra Trøndelag i tall. Liker grafer som passer rett inn i word-dokument, uten å måtte flikke.

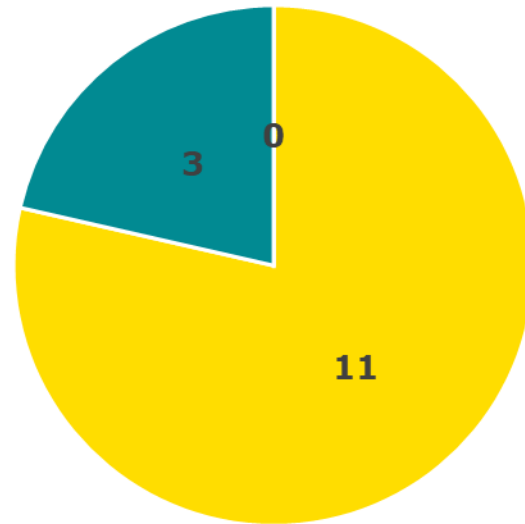
Om muligheten til å kunne laste ned tilgjengelige data/statistikk for din kommune

Per i dag er det ikke uten videre mulig å laste ned data/statistikk for enkeltkommuner direkte fra vår nettløsning.*

**Mulig for utvalgte variabler indirekte gjennom å gå via f.eks. FHI's Kommunehelse statistikkbank, eller via HUNT's helseatlas.*

7. Er det ønskelig i framtiden å kunne laste ned data/statistikk (excel) for kommunen direkte fra fylkeskommunens nettside, eller er det en tilfredsstillende løsning å kunne hente slike data/statistikk fra andre allerede eksisterende eksterne kilder?

■ Ønskelig å kunne laste ned fra fylkeskommunens nettside

■ Tilfredsstillende løsning å kunne hente slike data/statistikk fra andre allerede eksisterende eksterne kilder

■ Vet ikke

Utover selve nettsiden, hvordan kan TRFK best bistå kommunene i arbeidet med de kommunale oversiktsdokumentene knyttet til folkehelse?

Vårt (TRFK's) «oversiktsdokument»/nettside har som et av formålene å kunne inngå i vår leveranse opp mot dere i kommunene knyttet til §20 i folkehelseloven («understøtte folkehelsearbeidet i kommunene»). Men, her vil også andre måter å jobbe sammen på være hensiktsmessige for å nå målsetningene knyttet til «oversiktsdokumentet» formulert i loven både for oss og dere.

8. Utover selve nettsiden, hvordan kan vi i TRFK-folkehelse best bistå dere i kommunen når det gjelder fremstilling av resultat og/eller tolkning av resultatene som ønskes inn i de kommunale «oversiktsdokumentene»?

Tilrettelegge gode arenaer for diskusjon angående innhold, utforming og anvendelse.

- Kompetanseheving via webinar/fysiske samlinger som går på felles utfordringer (henting av data, analyse, fremstilling, tolkning og tiltak)
- Kommuner kan bestille veiledning/supporttimer/møter til denne type arbeid hos FK

Mest ønskelig på tidspunktene hvor kommunene jobber med oversiktsdokumentet i forkant av planstrategi.

- Viktig at FK holder kommunen fortløpende informert om sentrale funn/resultater med relevans for kommunene.

→ *Hvor mye statistikk og tall skal med? Hvilke variabler, tidsspenn og hvilke kilder bør brukes?*

→ *Grafiske framstillinger alltid nyttig og nødvendig.*

→ *Veldig nyttig med tidsserier - se utvikling over tid.*

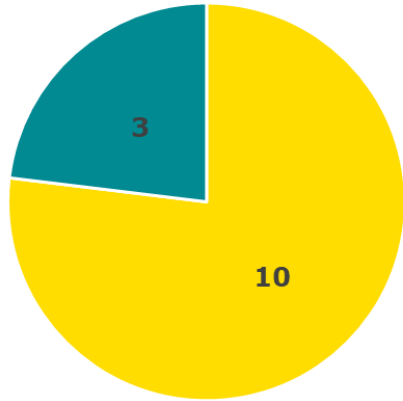
→ *Drøfting av årsaker og konsekvenser er for mange av indikatorene vanskelig.*

→ *Siden folkehelseloven krever dette hadde det vært veldig fint med slike betraktninger på et overordnet nivå, som kommunene også kan støtte seg på.*

→ *Bistand til å vurdere i hvor stor grad økninger er tilfeldigheter/naturlige svingninger eller noe som bør utløse tiltak. Spesielt relevant ved lav utvalgsstørrelse (små kommuner).*

9. Er det ønskelig at det i et samarbeid mellom TRFK og kommunene utarbeides en felles mal til bruk som utgangspunkt i arbeidet med de kommunale «oversiktsdokumentene», eller er f.eks. den nasjonale veilederen fra Helsedirektoratet og/eller ideheftet utarbeidet av KS/Universitetet i Agder tilstrekkelig i så måte?

- Ønskelig at det utarbeides en felles «mal»
- Den nasjonale veilederen fra Helsedirektoratet og/eller ideheftet utarbeidet av KS/Universitetet i Agder er tilstrekkelig i så måte

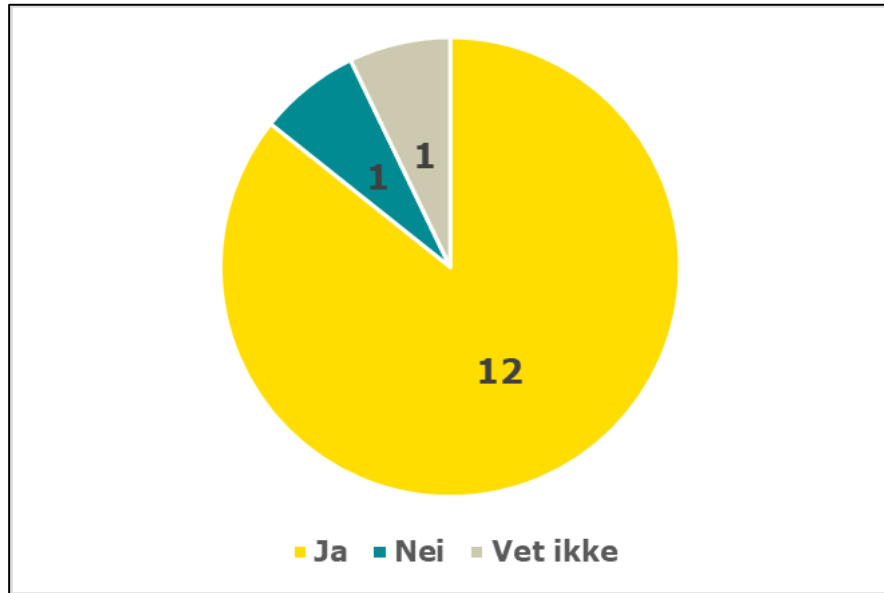
The image displays three panels related to public health planning:

- Left Panel:** A brochure titled "FOLKEHELSESPROFIL 2012 Sund". It features a header "Helseprofil i folkehelse" and a sub-section "Om helseprofilen". Below the text, there is a logo for "Helsedirektoratet". At the bottom, a blue banner reads "God oversikt - en forutsetning for god folkehelse" and "En veileder til arbeidet med oversikt over helsestatus og påvirkningsfaktorer".
- Middle Panel:** A screenshot of a digital interface from "Helsedirektoratet". It shows a navigation menu on the left with items like "1. Begreper", "2. Oversikt over helsestatus og påvirkningsfaktorer i kommunen", "3. Sik og påvirkningsfaktorer", "4. Utfordringer", "5. Løsning og forberedelse av en kommunal helseoversikt", "6. Roller og ansvar i helseoversikten", and "7. Oppfølging i samarbeid med kommunene". The main content area is titled "2. Oversikt over helsestatus og påvirkningsfaktorer i kommunen" and includes a section "§ 5. første ledd: nødvendig oversikt i arbeidet med oversikt over helsestatus".
- Right Panel:** The cover of a book titled "Folkehelseplanlegging i kommunene" by Tor-Ivar Karlsen. The subtitle is "Idéhefte om helseoversikter og planstrategi". At the bottom, there are logos for "KS" and "UNIVERSITETET I AGDER KRISTIANSDAL • ØSTLUND".

Vi vurderer å etablere en utviklingsgruppe i arbeidet med vårt revidert «oversiktsdokument»/nettløsning. I et slik gruppe kunne det opplagt ha vært formålstjenlig å også hatt med en eller to representanter fra kommune-Trøndelag.

10. Er det ønskelig at kommunene er representert i en slik utviklingsgruppe for TRFK's revidert «oversiktsdokument»/nettløsning?

OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE:

1. Ressursene som ligger i vår (TRFK) folkehelse-nettløsning brukes i ulik grad av kommunene i dag.

Ressursen knyttet *Folkehelseindikatorer* ser ut til å brukes minst. Her oppgir en del at opplysninger som kan hentes her, i stedet hentes fra andre kilder.

→ Arbeid i gang med en forbedret versjon av vår løsning for *Folkehelseindikatorer* (Power BI), hvor bl.a. HUNT-data vil inngå. Det jobbes også med en løsning for nedlasting av kommunedata fra denne ressursen.

→ Tilnærmet heldigital løsning for vårt kommende «oversiktsdokument», med tilhørende analysetekst, vil være mulig (hvis vi ønsker en slik løsning).

2. De data/statistikker som er presentert i gjeldende nettløsning fra TRFK-folkehelse, ser i all hovedsak ut til å representerer et godt egnet utvalg av oversikter/variabler kommunene ønsker tilgang til.

Utfordringene i større grad knyttet til tilgjengeligheten (hvor finner jeg hva?)

→ I arbeidet med den nye digitale løsningen for *Folkehelseindikatorer*, må vi foreta et begrunnet utvalg av et optimalt antall variabler. Utvelgelsen bør inngå som en del av arbeidet til «utviklingsgruppa»*

- Vektlegge variabler som viser utvikling over tid.

- Variablene bør fremstilles slik at de rel. enkelt kan brukes videre på kommunenivå.

- Løsning for nedlasting av data på kommunenivå.

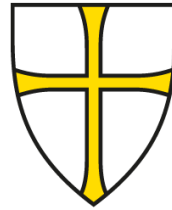
3. Utover selve nettsiden, hvordan kan TRFK best bistå kommunene i arbeidet med de kommunale oversiktsdokumentene knyttet til folkehelse?

Tilrettelegge gode arenaer (fysiske samlinger, webinar, ...) for diskusjon angående innhold, utforming og anvendelse

Ønske om felles «utgangsmal»

→ Intern diskusjon (TRFK-Folkehelse) og i «utviklingsgruppa»* ang. hva som blir de beste løsningene for å videreutvikle slike arenaer, samt se nærmere på hva som er mulig mtp. mer individuell/gruppevis oppfølging/støtte i dette arbeidet.

→ Målsetning å få utarbeidet en felles mal. Hovedmandatet til «utviklingsgruppa»*?

**Trøndelag
fylkeskommune**

Trööndelagen fylhkentjielte

trondelagfylke.no | fb.com/trondelagfylke